בראשית ד

א. אין פסוק[1] „ויבא קין מפרי האד־מה מנחה להי״, שטעלט זיך רש״י אויף די ווערטער „מפרי האדמה״ און איז מפרש: מן הגרוע ויש אגדה[2] שאומרת זרע פשתן הי׳.

דער הכרח פון רש״י צו לערנען אז קין האט געבראכט „מן הגרוע״, איז פארשטאנדיק בפשטות (ווי דער ראי״ם[3] איז מבאר) — „דאם לא כן מה טעם ואל[4] קין ואל מנחתו לא שעה?״[5].

מען דארף אבער פארשטיין וואס רש״י ברענגט די „אגדה״ אז „זרע פשתן הי״: למאי נפק״מ אין פשוטו של מקרא צי די מנחה „מן הגרוע״ איז געווען „זרע פשתן״ אדער אן אנדער מין פרי האדמה?

מ׳קען ניט פרעגן: וואס איז די ראי׳ פון פשוטו של מקרא אז „זרע פשתן הי״?[6] ווייל פון דעם גופא וואס רש״י ברענגט דעם ענין בשם האגדה — ניט ווי דעם אפטייטש „מן הגרוע״ וואס ער שרייבט ניט פון וואנען ער נעמט עס (כאטש אויך דער ענין שטייט אין אגדה[7]) — איז פארשטאנדיק, אז פון פשטות הכתובים איז טאקע ניט מוכח אז ער האט געבראכט זרע פשתן (און דער מקור אויף דעם איז נאר פון אגדה):

וויבאלד אבער רש״י ברענגט די אגדה אין זיין פירוש על התורה, מוז מען זאגן אז דאס איז (בלשון רש״י[8]) אן „אגדה המיישבת דברי המקרא״; דאס הייסט, אז עס איז דא א שוועריקייט אין פסוק וואס ווערט פארענטפערט מיט דער אגדה אז „זרע פשתן הי״.

ב. אין כמה דפוסים פון פירוש רש״י שטייט דערנאך (צווישן חצאי עיגול): „ד״א מפרי מאיזה שבא לידו לא טוב ולא מובחר״. און אע״פ אז אין די ערשטע דרוקן פון פירוש רש״י עה״ת שטייט ניט דער פירוש[9] — איז אבער פאר־שטאנדיק, אז אויך דער צווייטער פירוש האט אן ארט, וואס דערפאר קען זיין אזוינע וועלכע זיינען עס גורס אין פרש״י.

---

1) פרשתנו ד, ג.

2) תיב״ע עה״פ. פדר״א פכ״א. תנחומא פרשתנו ט. זח״ג פז, רע״א. תקו״ז תנ״ט (קיב, א). ובראי״ם [ועד״ז בתוד״ה הא בכובא ב״מ כה, א. תוס׳ רבנו פרץ, תוס׳ הרא״ש ושטמ״ק שם] הביאו בשם הב״ר, אבל בב״ר לפנינו (פכ״ב, ה) ליתא (וראה יפה תואר שם).

3) וכ״ה בספר הזכרון לפרש״י כאן.

4) פרשתנו שם, ה.

5) ראה עוד ביאורים במפרשי רש״י וב״ר (שלמדין זה מלשון הכתוב „מפרי האדמה״). ואכ״מ.

6) בשפ״ח כאן (בשם המהרש״ל) „דקשה למה כתוב מפרי האדמה הי׳ לו לכתוב מן האדמה או מפרי העץ אלא שהביא פרי מדבר שהוא כמו האדמה כו״ ע״ש. וצ״ע, שהרי הלשון „מפרי האדמה״ וכיו״ב הוא לשון הרגיל בתורה (ראה תבא כו, ב. שם, י ועוד).

ע״ד הרמז כו׳ — ראה ראי״ם (ועוד מפרשים) לרש״י כאן. כלי יקר. טעהמ״צ ושער המצות פ׳ קדושים. דרך אמת לזח״ג שם. ועוד.

7) ב״ר שם („מן הפסולת״. וראה ראי״ם הנ״ל). ובפדר״א ותנחומא שם: (מן) מותר מאכלו. וראה רד״ל לפדר״א שם.

8) לעיל ג, ח. ועוד. וראה רש״י לקמן פסוק ח.

9) ועד״ז בכת״י רש״י שתח״י. אלא שבאחדים מכת״י הגירסא ברש״י (במקום התיבות „מן הגרוע״): מן הזרע מן הבא לידו.

---

*) ביריעות שלמה (למהרש״ל) ד״סמכו מדכתיב מפרי האדמה ולא כתיב פרי האדמה אלא ר״ל מפרי סתם שהוא פרי העץ ועיקרו פרי האדמה כו״ — ואולי י״ל שע״ד הפשט אי״ז קושיא. וכמש״נ גם גבי

הבל „מבכורות צאנו ומחלביהן״. ועד״ז בכ״מ. וראה לעיל הערה 5.

דאָס וואָס רש"י באָנוגנט זיך ניט מיטן ערשטן פירוש, קען מען זאָגן דעם טעם: אויב מ'זאָל אָננעמען אַז דער חטא פון קין איז געווען דאָס וואָס ער האָט גע־בראָכט „מן הגרוע" — פאַרוואָס איז דער פסוק סותם אַז ער האָט געבראָכט „מפרי האדמה", ניט אויסטייטשנדיג דערביי „מהגרוע" וכיו"ב (אַזוי ווי דער פסוק איז מפרט גלייך בא מנחת הבל — „מבכורות צאנו ומחלביהן"[10])?

דעריבער ברענגט רש"י נאָך א פירוש, אַז די מנחה איז טאָקע געווען ניט „מן הגרוע", נאָר ווי לשון הכתוב[11] „מפרי (סתם), מאיזה שבא לידו לא טוב ולא מובחר", און אין דעם גופא איז באַשטאַ־נען זיין חטא, וואָס ער האָט ניט מדייק געווען צו ברענגען מן הטוב והמובחר.

לפ"ז איז אַבער תמוה לאידך גיסא: בשלמא לויטן ערשטן פירוש, אַז זיין מנחה איז געווען „מן הגרוע", איז פאַר־שטאַנדיק פאַרוואָס „ואל קין ואל מנחתו לא שעה" — ווייל דאָס ברענגען דוקא מן הגרוע איז (ניט נאָר א באַווייז אַז בא אים פעלט דער כבוד פאַר דעם אויב־ערשטען, וואָס איז מחייב אַז די מנחה זאָל זיין מן הטוב והמובחר, נאָר נאָכמער, דאָס איז) היפך הכבוד — דערמיט איז מען מבזה דעם צו וועמען מ'ברענגט די מנחה[12].

ווי קען מען אַבער זאָגן, אַז דערפאַר וואָס ער האָט זיך ניט משתדל געווען צו ברענגען „מן הטוב ומן המובחר" און זיך מסתפק געווען מיט א מנחה סתם „מאיזה שבא לידו"[13] — זאָל דער אויב־בערשטער אינגאַנצן ניט אַננעמען קיין מנחה, „ואל קין ואל מנחתו לא שעה"?

ג. וי"ל דער ביאור אין דעם:

רש"י קען זיך ניט באַנוגענען מיטן פירוש „מן הגרוע", ווייל דאָס איז קשה ביותר: מיט זיין ברענגען די מנחה איז קין געווען אויסן ארויסווייזן א דאַנק־באַרקייט צום אויבערשטן — היינט ווי קומט עס אַז ער זאָל ברענגען דוקא „מן הגרוע"[14], וואָס איז היפך המכוון פון דער מנחה?

זאת ועוד: נאָכדעם ווי קין האָט געזען אַז „ואל מנחתו לא שעה", שטייט אין פסוק' „ויחר לקין מאד ויפלו פניו" — איז תמוה: נאָכדעם ווי ער האָט גע־בראָכט זיין מנחה דוקא מן הגרוע, האָט ער דען דערוואָרט אַז די מנחה זאָל יע נתקבל וועלן?

מוז מען זאָגן, אַז כאָטש קין'ס מנחה איז געווען אַזא וואָס איז ניט וועלט נתקבל וועלן — איז אַבער פאַרט געווען אַן אָרט אַז קין זאָל א טעות האָבן און מיינען, אַז זיין מנחה דאַרף נתקבל וועלן לרצון[15]:

און דאָס איז רש"י מסביר ומפרש אויף צוויי אופנים: אַז די מנחה איז (א) [זייענדיק „מן הגרוע"] „זרע פשתן הי": (ב) [אַז זי איז ניט געווען מן הגרוע, נאָר] „מאיזה שבא לידו לא טוב ולא מובחר" — כדלקמן.

ד. דערמיט וועט אויך רעכט וועלן א קשיא אין סדר הכתובים:

---

10) פסוק ד.

11) עפ"ז יומתק מה שהעתיק רש"י עוה"פ תיבת „מפרי".

12) להעיר ממלאכי (א, י"ח. יב־יג): בוזי שמי גו' תגישון עור גו' וניבו נבזה גו' הפסח גו'. — וה"ז מובן בפשטות (אף למי שלא למד עדיין מלאכי).

13) וי"ל בפרש"י וישלח לב, יד.

14) כקושיית הגו"א כאן.

15) להעיר מרמב"ן כאן: ויבא קין .. והבל הביא .. הבינו האנשים האלה סוד גדול מהקרבנות והמנחות כו'.

פריער שטייט „ויבא קין גו' מנחה לה'", און דערנאָך איז דער פסוק ממשיך „והבל הביא גם הוא גו' וישע ה' אל הבל גו'", און ערשט דערנאָך שטייט „ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר גו'" — ולכאורה האָבן די ווערטער „ואל קין גו' לא שעה" געדאַרפט שטיין גלייך נאָכן סיפור „ויבא קין גו' מנחה לה'" (איידער מ'דערציילט ווערן הבל)?

אפילו מ'זאָל זאָגן, אַז דער פסוק וויל פריער דערציילן ווערן ביידע הבאות המנחות און דערנאָך ווי זיי זיינען נתקבל געווואָרן — האָט פריער געדאַרפט שטיין „ואל קין גו' לא שעה" און דערנאָך „וישע (ה') אל הבל"[16], בהתאם צום סדר פון די הבאות.

בפשטות קען מען זאָגן[17], אַז דאָס איז דערפאָר ווייל ערשט נאָכן „וישע ה' אל הבל" („ירדה אש ולחכה מנחתו"[18]), האָט קין דערפילט — פון דעם וואָס ביי אים איז לא „ירדה אש כו'" — אַז „ואל מנחתו לא שעה", און דערפאָר „ויחר לקין גו'".

ע"פ הנ"ל אָבער קען מען זאָגן, אַז דערמיט מיינט דער פסוק צו מרמז זיין, אַז דער אמת'ער „(ואל קין גו') לא שעה" איז ערשט געווען נאָכן „וישע ה' אל הבל". וואָרום בשעת קין האָט געבראָכט זיין מנחה איז נאָך געווען אַ מקום לטעות אַז דערין איז ניטאָ קיין חטא, כנ"ל:

ערשט נאָך דעם ווי קין האָט געזען אַז הבל האָט געבראָכט „מבכורות צאנו ומחלביהן (און דערפאָר) וישע ה' גו'", און ביי אים איז דאָס ניט געווען — האָט ער דאָך קלאָר געזען אַז די הנהגה זיינע איז געווען ניט כדבעי — און פונדעסטווייניקער אויך דאָן ניט חרטה געהאַט און ניט געטאָן עפעס צו מתקן זיין די הנהגה (דורך ברענגען אַ צווייטע מנחה מן הטוב ומן המובחר וכיו"ב) — דערפאָר איז ערשט דאָן די תורה מדגיש די תוצאה פון דעם חטא — „ואל קין ואל מנחתו לא שעה"[19].

ה. ווי געראַדט פיל מאָל, האָט רש"י געשריבן זיין פירוש (אויך) פאַר אַ „בן חמש", וואָס הויבט ערשט אָן לערנען „מקרא"[20]. איז דערפון פאַרשטאָנדיק, אַז ווען רש"י זאָגט „זרע פשתן הי'", און איז דערביי ניט מסביר מיט וואָס פשתן איז אויסגעטיילט למעליותא פון אַנדערע „פרי האדמה", איז עס ווייל דער „בן חמש" וויס שוין ווען דעם.

וכפירוש רש"י פריער: אויפן פסוק[21] „שם האחד פישון" טייטשט רש"י (אין צווייטן פירוש), אַז מ'רופט דעם (נהר) מיטן נאָמען פישון — „שהוא מגדל פשתן". דערפון וואָס אַ נהר (און דערצו נאָך — דער ערשטער) ווערט אָנגערופן על שם הפשתן וואָס ער איז מגדל, איז פאַרשטאָנדיק, אַז פשתן איז אַ דבר חשוב ביותר[22].

ועפ"ז איז מובן דער קס"ד פון קין ביים ברענגען זיין מנחה: ביי אים איז אויסגעקומען, אַז דער עיקר איז נוגע

---

16) כקושיית האוה"ח עה"פ.

17) וכן משמע ברד"ק עה"פ.

18) רש"י עה"פ.

19) להעיר גם מאלשיך כאן.

20) אבות ספ"ה (כגירסת אדה"ז בסדורו).

21) ב, יא.

22) ראה גם מקץ (מא, מב) „וילבש אותו בגדי שש", וברש"י שם „דבר חשיבות הוא במצרים" (וראה ב' הפירושים בבעלי התוס' (דעת זקנים והדר זקנים) ודבק טוב (הובא בשפ"ח) שם). וראה אברבנאל כאן: מפרי האדמה מוציא הפשתן שבו יכסה האדם ערומיו. ולהעיר מזה שבגדי כה"ג ביוהכ"פ היו של בד (פשתן) — אחרי טז, ד. וראה משנה יומא (לד, ב) ע"ד גודל היוקר שלהם. וראה לקמן ס"ט.

דער מין המנחה וואס מ׳ברענגט — א מין וואס איז דער טוב ומובחר שבמינים. און דערפאר האט ער אויסגעקליבן פשתן, וואס איז א דבר חשוב ומשובח: אבער אין דעם מין גופא, האט ער גע־ראכט „מן הגרוע״.

און דאס איז געווען דער יתרון פון מנחת הבל, וואס אין דעם מין וואס ער האט געבראכט זיין מנחה, האט ער אויסגעקליבן „מבכורות (צאנו) ומחלב־יהן״[23].

ו. אבער דער פירוש איז נאך אלץ ניט מובן, דממה־נפשך: וויבאלד אז קין האט געזוכט מהדר זיין צו ברענגען פון א בעסערן מין, פארוואס האט ער גע־ראכט „מן הגרוע״ (אין דעם מין)?

קיין גרויסע קשיא איז עס ניט, ווי דער פסוק איז דערנאך[24] ממשיך „לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו״ — אז דער יצר הרע האט זיך דא „אריינגעמישט״ און מכשיל געווען קין׳ען אין א חטא:

אבער אין דעם גופא, איז עס געווען אין אן אופן פון „לפתח חטאת רובץ״, די שליטה פון יצר הרע[25] איז געווען אין אן אופן פון „לפתח״[26] „אין דרויסן״: ער האט ניט געקענט פועל׳ן אז קין זאל אינגאנצן ניט ברענגען קיין מנחה, אדער ברענגען עכ״פ „מן הגרוע״ במינים; ער האט אים בלויז מכשיל געווען במקצת — אז ער זאל יוצא זיין מיט ברענגען פון א בעסערן מין בכלל, אבער „מן הגרוע״ באותו המין.

כדי אבער צו מאכן נאך גלאטער, ברענגט רש״י (לויט כמה גירסאות, כנ״ל) א צווייטן פירוש — „מפרי, מאיזה שבא לידו לא טוב ולא מובחר״ — וואס לויט דעם פירוש איז מובן בפשטות פארוואס קין האט געמיינט אז דער אויבערשטער וועט אננעמען זיין מנחה:

[און דאס וואס „ואל קין ואל מנחתו לא שעה״, איז עס דערפאר וואס אויך שפעטער, נאכדעם ווי „הבל הביא גו׳ מבכורות צאנו גו׳ וישע גו״, האט קין ניט חרטה געהאט און ניט געוואלט מתקן זיין הנהגתו].

אבער אויך דער פירוש איז שווער — און נאך שווערער ווי דער ערשטער פירוש (ביז אז לויט רוב גירסאות איז דאס ניטא אין פירוש רש״י) — ווייל עס איז ניט מסתבר צו זאגן[27], אז צוליב דעם אליין וואס קין האט געבראכט סתם און ניט מן המובחר, זאל דער אוי־בערשטער אינגאנצן ניט אננעמען זיין מנחה. און דערפאר מוז מען אנקומען צום פריערדיקן פירוש און אים שטעלן אלס פירוש ראשון ועיקרי.

ז. דערפון קומט ארויס — די ענינים מופלאים[28] (ע״ד ההלכה) שבפרש״י — אן ענין וואס איז מבאר א (דיוק הלשון אין) רמב״ם:

דער רמב״ם[29] פסק׳נט: „הרוצה לזכות עצמו״ זאל ברענגען „קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא

---

23) הביאור בזה (ע״ד ההלכה) — ראה לקמן סעיף ז־ח.

24) פסוק ז.

25) כפי׳ הרמב״ן „לפתח ביתך חטאתך רובץ להכשילך כו׳״. אבל ברש״י מפרש (כת״א) „לפתח קברך חטאך שמור״. וראה תיב״ע ות״י.

26) ראה גם כלי יקר עה״פ.

27) ראה מלאכי שם.

28) לשון השל״ה במס׳ שבועות שלו (קפא, א).

29) סוף הל׳ איסורי מזבח. הובא בשו״ע יו״ד סו״ס רמה (אבל בהשמטת הבבא ע״ד הבאת קרבן כו׳ והראי׳ מהבל. — וי״ל הטעם מכיון שאינו נוגע בזמן הזה *).

*) אבל בב״י (לטו״ד שם) שהעתיק לשון הרמב״ם בשם אומרו — מובן שאין מקום לשינויים.

ממנו", און ברענגט דערויף דעם פסוק[30] „כל חלב לה'" און אלס ראי' — „והבל הביא . . מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' גו'". פון דיוק הלשון „שבאותו המין שיביא ממנו" איז משמע, אז דער ענין פון „כל חלב לה'" מיינט נאר דעם משובח (מובחר) פון דעם מין וואס דער מענטש וויל ברענגען, אבער ניט אז ער זאל אויסקלייבן (אויך) דעם בעסטן מין וואס ער קען ברענגען[31].

[בדוגמא לזה געפינט מען אויך ביי מנדר זיין א קרבן[32], אז „הנודר סתם מביא מן הגדולים שבמין שנדר". לדוגמא: „נדר עולה מן הבקר יביא שור" (און ניט קיין עגל) — דער מובחר אין דעם „מין שנדר"; אבער אויך אן עשיר מעג לכתחילה מנדר זיין א בילי־גערן, א קלענערן מין (ביז אויך אן עולת עוף[33]), ביז אז אפילו אויב ער האט געזאגט „הרי עלי עולה" סתם, און ס'איז „דרך אנשי המקום" צו אנרופן אויך עולת העוף „עולה סתם" — קען ער ברענגען אן עולת עוף].

דאַרף מען פאַרשטיין: „כל חלב לה'"

איז לכאורה כולל אויך דעם חלב ומובחר פון די מינים וואס מ'קען ברענגען — פארוואס זאגט מען אז „כל חלב לה'" מיינט נאר „באותו המין שיביא ממנו"[34]?

וע"פ הנ"ל י"ל, אז דער רמב"ם לערנט דאס אפ[35] פון קרבן קין והבל, וואס ער ברענגט אין דער הלכה אלס ראי' בכלל אויף דעם דין הנ"ל (כנ"ל):

פון דעם וואס הבל האט געבראכט זיין מנחה פון דעם מובחר („מבכורות . . ומחלביהן") אין דעם מין פון צאן, און האט ניט מהדר געווען צו ברענגען פון א חשוב'ערן מין (מין הבקר)[36], ולאידך האט קין אויסגעקליבן פון א מין המובחר, פשתן — און „וישע ה' אל הבל (דוקא) . . ואל קין גו' לא שעה (כלל)" —

---

30) ויקרא ג, טז.

31) כדמוכח ג"כ מהא דביש לו כבש או עז איזה שירצה מקריב (סוף כריתות) — אף שקרבן צ"ל „מן היפה המשובח ביותר", והרי רק בכבש יש הוספת אלי' (פסחים צו, ב)* — כי ממין למין אחר אינו מחוייב.

32) בהבא לקמן — ראה רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פט"ז ה"ג ובלח"מ שם.

33) וי"ל שזהו דיוק לשון הש"ס (מנחות קד, ב. הובא ברש"י עה"ת ויקרא ב, א) „מי דרכו להביא כו' עני" — היינו שכן הוא הדרך, אבל אפשר להיות שעשיר ג"כ יביא מנחה.

*) וי"ל שזהו הטעם שע"ד הרוב הקריבו ק"פ מן הכבש (תוד"ה מאלי' פסחים ג, ב), ורוב עד כ"כ — שב"סדר קרבן פסח" אף שמתחיל ש"מביא מן הכבשים או מן העזים" ממשיך וכולל בהאימורים גם האלי' (מבלי להקדים — ואם כבש הוא), שאינה אלא בכבש.

34) ולהעיר שבשו"ע שם ליתא תיבות אלו (ואף שהשמיט כל הבבא, כנ"ל הערה 29 — הרי מקום לכללו בהבבא שהביאה).

35) עיין שבועות (טו, א): אילימא ממין גדול (של בקר ולא של צאן — רש"י) כו' אלא גדולות במינן (מאותו המין שהיו שהביאו גדולות ולא קטנות — רש"י). וראה תוד"ה ללמדך שם, שקושיית הש"ס „מי איכא חשיבותא קמי שמיא" היא לא שאין צ"ל „גדולות במינן" — שהרי צ"ל „מיוחד שבעדרו" (יומא לד, ב) — כ"א ש„לא הי' לו להתפאר בכך" (וראה לקו"ש חי"ב ע' 10 שוה"ג להערה 3).

אבל משם יש ללמוד רק בנוגע לדין שקרבן צ"ל „מן המובחר" (משנה מנחות רפ"ט. רמב"ם הל' איסורי מזבח רפ"א, פ"ב ה"ח, רפ"ו ורפ"ז), אבל לא בנוגע להדין ד„כל חלב לה'" שהוא הידור נוסף, למי ש„רוצה לזכות עצמו כו'" (ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 130 הערה 11 ובשוה"ג לשם. חכ"ז ע' 8 ואילך).

36) כקושיית הגור"א כאן *. וראה בחי' כאן (פסוק ז' — „ועל דרך השכלי") „מנחתו הצאן שהיא שפלה מכל בעלי חיים".

*) אבל בפשטות אינו קושיא, לכאורה, כי מכיון שהבל הי' **רועה צאן** (פסוק ב) הביא מבכורות **צאנו** כו'. דלא מצינו חיוב להשתדל ולחפש (**ולקנות**) מין משובח יותר — מה שאין „בא לידו".

איז דערפון אַ הוכחה, אַז „כל חלב לה׳״ איז מחייב צו ברענגען „מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו״, אַבער ניט פון דעם מין הכי משובח.

ח. אַבער דאָס גופא דאַרפן פאַר־שטיין: מאי טעמא — אין וואָס באַ־שטייט די מעלת המנחה „מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין״ לגבי אַ מנחה מן המובחר שבמינים?

ויש לומר די הסברה בזה:

דער תוכן הענין פון „כל חלב לה׳״ ר״ל, אַז דערמיט אַנערקענט דער מענטש אַז „לה׳ הארץ ומלואה״[37], אַז אַלץ גע־הערט צום אויבערשטן, און דערפאַר גיט ער אַפּ דעם אויבערשטן פון די (ערשטע[38] און) בעסטע וואָס ער פאַר־מאָגט[39].

און וויבאַלד אַז „לה׳ הארץ ומלואה״ איז כולל אלץ וואָס איז דאָ אין וועלט, סיי מינים יפים ומשובחים און סיי מינים פשוטים כו׳, דערפאַר איז „כל חלב לה׳״ ניט קיין ענין וואָס באַציט זיך נאָר צו די מינים משובחים

— וואָס דאָן זאָגט זיך ניט אַרויס די הכרה פון דעם אויבערשטנ׳ס בעל־הבתי׳שקייט אין יעדן[40] מין ומין אין דער בריאה [אויך, לפ״ז וועט אויסקומען, אַז דער וואָס האָט ניט קיין מינים משובחים, קען ניט מקיים זיין „כל חלב לה״[41] —

נאָר דער חיוב איז צו געבן דעם אויבערשטן „מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין״ — פון יעדן מין וואָס דער איד וויל געבן — וואָס דערמיט באַווייזט ער, אַז יעדער זאַך פון אַלץ וואָס ער האָט געהערט צום אויב־ערשטן.

ט. ע״פ הנ״ל וועט מען אויך פאַר־שטיין דעם טעם הפנימי פאַרוואָס קין האָט ניט אויסגעקליבן זיין מנחה פון דעם מובחר „שבאותו המין״ (נאָר בלויז אַ מין המובחר — פשתן):

דער אַלטער רבי איז מבאר אין לקו״ת[42], אַז קרבן קין פון זרע פשתן איז בדוגמא צו די בגדי בד (פשתים) לבן פון כה״ג ביום הכפורים, וועלכע זיינען מרמז אויף „עולם האחדות״[43]; און דער ענין האחדות פון בד (וואָס זיין צמיחה איז אין אַן אופן פון „קנה יחידי מכל גרעין״[44]) איז ניט דער ענין פון „אחדות מן הפירוד״ [ע״ד ווי די ד׳ מינים שבלולב, וואָס זייער ענין האחדות איז נאָר וואָס „גדילים באחוה״ וכיו״ב, אַבער „עצם צמיחתן מחולקים ומפורדים״], נאָר אַן ענין פון „יחידי בעצם״[45].

37) לשון הכתוב תהלים כד, א.

38) ראה חינוך (מצוה יח — בכור) „למען דעת כי הכל שלו כו׳ וחביב עליו ראשית פריו כבבת עינו מיד נותנו להקב״ה כו׳״.

39) ברמב״ם ושו״ע שם, שהוא כדי „לזכות עצמו יכוף יצרו כו׳״ — אבל מובן, שאי״ז בשביל כפיית היצר סתם (בלי תוכן מיוחד), כ״א שמכוין שיש בנתינת כל חלב לה׳ ענין ההכרה דלה׳ הארץ ומלואה וכו׳ לכן יש לו לכוף יצרו ע״ז.

40) להעיר מהפירוש במש״נ רם על כל גוים גו׳ השמים גו׳ (אבל באמת) בשמים ובארץ (לקו״ת שה״ש לו, ב. מ, ד. ובכ״מ).

41) אף שקרבנו מתקבל כמו קרבן עשיר, דא׳ המרבה וא׳ הממעיט כו׳ (מנחות בסופה) — מכיון שלא הי׳ ביכלתו להרבות (ראה לקו״ש שצויין בהערה 35 (ע׳ 10)), ועד שיש מעלה בקרבן עני ד„נפש כי תקריב — כאילו הקריב נפשו״ (ראה לעיל הערה 33) — מ״מ ע״פ הנ״ל קס״ד שחסר בזה הקיום דכל חלב לה׳.

42) אחרי כח, רע״ג.

43) להעיר דגבי נהר פישון נאמר „שם האחד״, וברש״י לעיל (א, ה) „למה כתב אחד כו׳ יחיד בעולמו״ (אבל ראה דברי דוד ושפ״ח לרש״י שם). וראה זח״א קכה, סע״א (במהנ״ע).

44) רש״י זבחים יח, ב — הובא בלקו״ת אחרי שם (סע״ב).

45) ראה בכ״ז עטרת ראש שער יוה״כ פ״ב

און ווי‌באלד אז קין[46] האט געוואלט ממשיך זיין בחי' יחיד שלמעלה מהתחלקות הפרטים, איז אים דערפאר ניט געווען נוגע צו ברענגען דעם מובחר „שבאותו המין", וואס דאס ברענגט ארויס אז עס איז דא התחלקות (מובחר, סתם, גרוע) און ווי‌באלד אז דער אויבערשטער איז דער בעל־הבית אויף יעדן מין שבעולם (כנ"ל ס"ח ברייגט ער המובחר —

אבער אעפ"כ איז דאס ניט געווען כפי הכוונה[47]. ווייל די שלימות המכוון איז ניט אזוי דער הרגש האחדות פון דעם אויבערשטן אין דער בחי' פון יחיד, וואס איז מחייב צו זיין „אויסגעטאן" פון עניני העולם — (וואס דאן קומט אויס, אז וועט מ'לאזט זיך ארא‌פ אין וועלט רייסט מען זיך אפ פון אחדותו ית') — נאר דער ענין פון „אחד"[48], וואס איז מחייב אוועקצוגעבן צום אויבערשטן דעם „יפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו", כנ"ל בארוכה.

יו"ד. דאס איז אויך די הוראה בעבודת כאו"א אויף וויפל מ'דארף זיין געהיט און געווארנט אין דעם ענין פון הידור מצוה[49]:

מה־דאך קין, וואס האט געהאלטן ביים הרגש פון בחי' יחיד (פשתן), און אעפ"כ, ווי‌באלד עס האט אים געפעלט אין דעם הידור צו ברענגען מן המובחר (שבאותו המין), איז ער דערנאך ארא‌פ־געפאלן למטה: אז אנשטאט דעם וואס מנחת הבל האט אים געדארפט ברענ־גען צו (קנאת סופרים תרבה חכמה[50] —) מרבה זיין אין זיין מנחה (ביז עס זאל אין איר זיין ביידע מעלות: סיי פון מין המשובח (פשתן), און סיי דער מובחר שבמין זה) — איז ער ר"ל ארא‌פ־געפאלן אין א קנאה, ביז „ויקם קין אל הבל גו'"[51],

עאכו"כ ביי יעדערן פון אונז, אז מ'דארף כסדר „קלעטערן" העכער און העכער אין עבודת ה' (ווי איינער וואס קלעטערט ארויף א בארג, וואס אויב ער זאל זיך אפשטעלן לרגע קטן קען ער ר"ל ארא‌פפאלן) — און מוסיף זיין כסדר אין הידור מצוה, אז יעדער ענין שבקדושה זאל זיין „מן הנאה והטוב", ביז „מן היפה המשובח ביותר",

און וועז א איד גיט אוועק זיין בעסטע צום אויבערשטן, צאלט אים אפ דער אויבערשטער מיט כל טוב גשמי ורוחני, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

(משיחות ש"פ בראשית תשל"ה, יום שמח"ת תש"ל)

(וראה גם לקו"ש חי"ט ע' 359). — וע"פ המבואר יומתק לשון רש"י הנ"ל „קנה יחידי" (ולא „אחד"), וראה הערה 43.

46) להעיר אשר קין הוא הראשון ש(הביא ו)עשה תשובה (מדרש תהלים מזמור ק. ב"ר ספכ"ב) והקב"ה עשאו אות לבעלי תשובה (ב"ר שם, יב) וחקק בו „אתא מן שמא רבא ויקירא" (תי"ע ד, טו. וראה פרש"י שם). ועליו נאמר קניתי איש את הו' (ד, א). ועיין בכתהאריז"ל מדריגת קין. ואכ"מ.

47) ראה הגהות ללקו"ת שם שנעתקו בהוספות להערות וציונים ללקו"ת (עא, ב — בהוצאת שנת תשכ"ה) — ע"ד חטא קין ע"ד הקבלה (ושם נת' באו"א). ואכ"מ.

48) כידוע ההפרש דאחד ויחיד (ראה תו"א נה, ב. אמרי בינה שער הק"ש פ"ח ואילך. ועוד). וראה לקו"ש שם סעיף ח' העילוי באחדות זו.

49) ראה ספרי ס"פ קרח: שאם הפרשתם אותו שלא מן המובחר (ש)אתם בנשיאות עון. וראה בארוכה לקו"ש חל"ג (ע' 120 ואילך), שהכוונה בזה היא (לא להענין דתורם מן הרעה על היפה שבש"ס — יבמות פט, ב. וש"נ — כ"א) שגם התורם מן היפה על היפה צריך לתרום מן המובחר (שביפה). וראה של"ה ס"פ קרח.

50) ב"ב כא, א. כב, רע"א.

51) פסוק ח.